

Les og lær

Stig S. Frøland:
Kampen mellom mennesket og mikrobene
Oslo: Dreyers forlag, 2020
557 s.
ISBN 9788282655194

Michael 2020; 17: 602–4.

Stig S. Frølands nye bok *Kampen mellom mennesket og mikrobene* er et overflødigshorn av kunnskap og fortellerglede.

«Denne boken gir en bred og medisinsk oppdatert fremstilling av infeksjonssykdommenes betydning for menneskenes utvikling», står det på vaseseddelen. Det er en fortelling i det store formatet, rikt illustrert, 550 sider og omtrent like mange referanser.

Mange vil kjenne forfatteren Stig S. Frøland (f. 1940) som en dyktig formidler og ivrig deltaker i samfunnsdebatten gjennom mange år, blant annet under aidsepidemien på tidlig 1980-tall. Han er professor emeritus, spesialist i infeksjonssykdommer og var leder av Seksjon for klinisk immunologi og infeksjonsmedisin ved Rikshospitalet fra opprettelsen i 1982 til 2010.

Boka har fått blandet mottakelse. Elin Ørjasæter i *Nettavisen* omtalte den som et mesterverk, årets beste bok og en «pageturner» av internasjonalt format (1). *Aftenpostens* anmelder mente derimot at boka ikke egentlig er ei bok, «snarere en ansamling fakta, en nærmere 600 siders oppramsing» som dertil er dårlig organisert og med belærende språk (2). Jeg gikk derfor til lesningen med ekstra spenning. Hvorfor oppfattes boka så forskjellig?

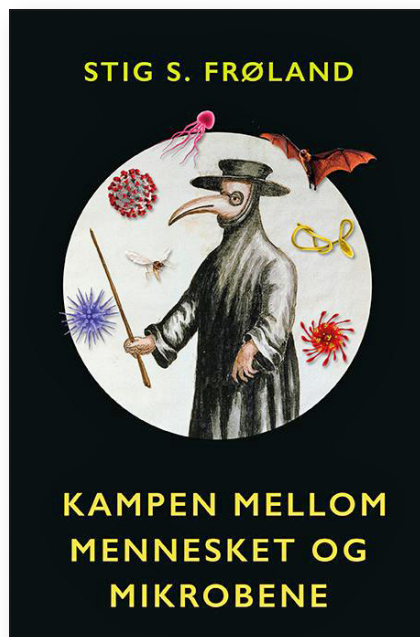
Det er sikkert riktig at Frøland tidvis er leksikalsk i stilen og at det kan mangle et «drivende narrativ», som *Klassekampens* anmelder kaller det (3). Men det er neppe et problem. Jeg tror mange lesere, som jeg, vil finne mye

å glede seg over. Frøland minner litt om den kåserende kliniker, og det er nesten som jeg ser han for meg, foran i auditoriet. Et sterkt minne fra studietiden er nettopp en klinikk med Frøland der vi ble introdusert for en aidspasient, som bare kort tid før hadde vært dødsmerket, men som nå kunne løpe opp trappene til Frølands kontor. Året var 1996, jeg var avgangsstudent og det var nettopp kommet effektive legemidler som kunne stagge det dødelige viruset. Jeg glemmer det aldri.

Frølands sjanger er vanskelig, det innrømmes. For eksempel kan man som forfatter bli revet med av fortellingene, og ta for lett på kildekritikken. Et eksempel er historien om USAs helsedirektør William H. Stewart (1921-2008) som i 1967 skal ha sagt at «Det er tid for å lukke boken om infeksjonssykdommer og erklære kampen mot epidemiene som vunnet». Problemet er bare at Stewart visstnok aldri har sagt dette, slik det er dokumentert i en grundig artikkel i tidsskriftet *Infectious Diseases of Poverty* i 2013 (4). Frøland redder seg inn ved at han skriver at Stewart «angivelig» skal ha uttalt dette (s. 368).

Et annet eksempel er omtalen av Henrik Wergeland (1808-1845). Det var i mange år en vanlig oppfatning at han døde av tuberkulose. Men sykdomstegnene var ikke helt typiske for denne sykdommen. Han hadde for eksempel ikke blodig oppspytt og økt svettetendens. Anatomen Per Holck lanserte i 1995 en alternativ hypotese om at Wergelands dødsårsak kan ha vært lungekreft (5). Frøland tror ikke på det. En like sannsynlig diagnose, mener han, er Wegeners granulomatose som i typiske tilfeller gir sykdom som minner om Wergelands. Men Frøland er edruelig og konkluderer med at det hele forblir spekulasjoner (s. 271).

Disse to historiene er kun små detaljer i teksten, men kan tjene som eksempler på hvordan Frøland sneier innom myriader av temaer. De kommer på løpende bånd og i strie strømmer. Men likevel kunne jeg ønske meg mer. Og en bedre konklusjon kan man vel ikke håpe på som lærer. Det er selve lakmustesten for en vellykket klinikk når studentene går ut av auditoriet ivrige etter å lese videre selv.

Litteratur

1. Ørjasæter E. Et mesterverk om menneskets kamp mot mikrobene. *Nettavisen* 1.6.2020. <https://www.nettavisen.no/nyheter/et-mesterverk-om-menneskets-kamp-mot-mikro-bene/3423971839.html> (9.7.2020).
2. Østby H. En tapt mulighet. *Aftenposten* 25.4.2020: 18-9.
3. Kristjánsson M. En evig dans med døden. *Klassekampen* 6.6.2020: 12.
4. Spellberg B, Taylor-Blake B. On the exoneration of Dr. William H. Stewart: debunking an urban legend. *Infect Dis Poverty* 2013; 2: 3.
5. Holck P. Henrik Wergelands sykdom og død : et 150-årsminne. *Tidsskr Nor Lægeforen* 1995; 115: 3734-7.

Erlend Hem

erlend.hem@medisin.uio.no

fagsjef, professor

Oslo universitetssykehus

Universitetet i Oslo